

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास
माननीय न्यायाधीश श्री कल्याण श्रेष्ठ
माननीय न्यायाधीश श्री वैद्यनाथ उपाध्याय
फैसला
069-CR-0383

मुद्दा : कर्तव्य ज्ञान ।

हर्क बहादुर विश्वकर्मा समेतको जाहेरीले नेपाल सरकार -----१ पुनरावेदक
वादी

विरुद्ध

जिल्ला संखुवासभा, बानेश्वर गा.वि.स. वडा नं. ६ बस्ने थोम बहादुर तामाङ-१
ऐ.ऐ. बस्ने दुर्गा बहादुर तामाङ -----१ प्रत्यर्थी
ऐ.ऐ. बस्ने रमेश तामाङ -----१ प्रतिवादी
ऐ.ऐ. बस्ने शम्शेर तामाङ -----१

शुरु तहमा फैसला गर्ने माननीय न्यायाधीश श्री गोपाल प्रसाद बाँस्तोला
संखुवासभा जिल्ला अदालत ।

पुनरावेदन तहमा फैसला गर्ने माननीय मुख्य न्यायाधीश श्री गोविन्द कुमार उपाध्याय
माननीय न्यायाधीश श्री शम्भु बहादुर खड्का
पुनरावेदन अदालत धनकुटा ।

पुनरावेदन अदालत धनकुटाबाट मिति २०६९/३/१७ मा भएको फैसलाउपर न्याय
प्रशासन ऐन, २०४८ को दफा ९(१) बमोजिम यस अदालत समक्ष पेश हुन आएको प्रस्तुत
मुद्दाको संक्षिप्त तथ्य एवं ठहर निम्न बमोजिम रहेको छ ।

१. तथ्य खण्ड :

मिति २०६९/१२/२२ गते बेलुकी अं. १७.०० बजेको समयमा मेरो दाजु पर्शुराम वि.क.
लाई जिल्ला संखुवासभा, बानेश्वर गा.वि.स. वडा नं. ६ खाम्लिङ बस्ने चतुरमान तामाङ
समेतका मानिसहरुले बिना कारण निहुँ खोजी लाठीले कुटपीट गर्दा सख्त घाइते भई सोही राती
अन्दाजी ३.०० बजे मृत्यु भएको हुँदा कानून बमोजिम गरिपाउँ भन्ने समेत व्यहोराको हर्क
बहादुर वि.क. को मिति २०६९/१२/२४ को जाहेरी दरखास्त ।

मृतक पर्शुराम वि.क. को टाउकोको टुप्पोको बीच भागमा १६ से.मि. लामो चोट भएको उक्त चोटबाट रगत बगिरहेको, नाक र मुखबाट रगत बगेको, अन्य भागमा केही पिल्सीएको देखिएको भन्ने समेत व्यहोराको मिति २०६१/१२/२४ को घटनास्थल लाश प्रकृति मुचुल्का ।

मिति २०६१/१२/२२ गते गाउँकै म, तारादेवी राई र रमिता राई तुम्लीडटार फोन गर्न आई घरतर्फ फर्कने क्रममा खराड ९ स्थित गन्धेपानीमा बसिरहेको अवस्थामा जिल्ला भोजपुर जरायोटर-४ बस्ने पर्शुराम वि.क. तुम्लीडटारबाट सोही स्थानमा पुगे । खाम्लिड बस्ने चतुरमान तामाङ समेत ५ जना भरीयाले पनि जाँड खाई रहेका थिए । सोही अवस्थामा चतुरमान तामाङ र पर्शुराम वि.क. को वाद विवाद हुँदाहुँदै चतुरमान तामाङले पर्शुराम वि.क. लाई दाउराले टाउकोमा हान्यो । सोही अवस्थामा चतुरमान तामाङको साथीहरुले पनि हिकार्उन लागे । निजहरुले कुटीरहेकै अवस्थामा खराड-९ बस्ने निर्वाचन न्यौपाने र धनशेर राना मगरले पनि लाठीले निज पर्शुराम वि.क. लाई भकाभक कुट्न थाले । मृतकको मृत्यु चतुरमान तामाङ, निर्वाचन न्यौपाने, धनशेर राना मगर समेतको कुटाईबाट भएको हो भन्ने समेत व्यहोराको कमला राईले गरेको मिति २०६१/१२/२४ को मौकाको कागज ।

मिति २०६१/१२/२२ गते काम विशेषले म कमला राई र रमिता राई खराड ९ को गन्धेपानी भन्ने ठाउँमा आएका थियौं । जरायोटर-४ भन्ने पर्शुराम वि.क. र खराड ६ बस्ने चतुरमान तामाङ र निज चतुरमान तामाङका अन्य साथी बीच वाद विवाद हुँदाहुँदै चतुरमान तामाङले दाउराले कुट्न थालेपछि खराड-९ बस्ने धनशेर राना मगर र निर्वाचन न्यौपाने समेतले कुटपीट गरी पर्शुराम वि.क. बेहोस भै भुइँमा लडाएपछि हामीले ज्यान मर्ला भनी करायौं । त्यसपछि कुट्न छाडे । पर्शुराम वि.क. बेहोस भई भुइँमा लडिरहेका थिए । भोलिपल्ट बिहान पर्शुराम मर्नो भन्ने सुनेकी हुँ । चतुरमान तामाङ, धनशेर राना मगर, निर्वाचन न्यौपाने समेतका मानिसहरुलाई कानून बमोजिम गरिपाउँ भन्ने समेत व्यहोराको तारादेवी राईले गरेको मिति २०६१/१२/२४ को मौकाको कागज ।

चतुरमान तामाङसँग पर्शुराम वि.क. को के कुरामा वाद विवाद भयो थाहा भएन । एक्कासी चतुरमान तामाङले पर्शुराम वि.क. लाई लाठीले हिकार्उन थालेपछि सोही अवस्थामा नजिकै भएका खराड-९ बस्ने धनशेर राना मगर, निर्वाचन न्यौपाने समेतले कुटपीट गर्न थाले । हामीले ज्यान मर्ला भनी हल्लाखल्ला गरेपछि कुट्न छाडेका हुन् । भोलिपल्ट बिहान सुन्दा

पशुराम वि.क. मय्यो भनी सुनेकी हुँ भन्ने समेत व्यहोराको रमिता राईले मिति २०६१/१२/२४ मा गरेको मौकाको कागज ।

मेरा काका पशुराम वि.क. लाई बिना कारण बानेश्वर-६, खाम्लिङ बस्ने चतुरमान तामाङ, खराङ-९ बस्ने धनशेर राना मगर, ऐ. बस्ने निर्वाचन न्यौपाने र अन्य नाम थाहा नभएका चतुरमान तामाङका ४ जना साथी गरी जम्मा ७ जनाले दाउराले मरणासन्न हुने गरी कुटपीट गर्दा सोही कारण काकाको मृत्यु भएको हुँदा कानून बमोजिम गरिपाउँ भन्ने समेत व्यहोराको टिकाराम बराईलीको मिति २०६१/१२/२४ को मौकाको कागज ।

The cause of death is head injury leading to come भन्ने व्यहोराको मृतक पशुराम वि.क. को पोष्टमार्टम रिपोर्ट ।

मिति २०६१/१२/२२ गते तुम्लिङटारबाट आफ्नो काम सकी पशुराम वि.क. र म बाटोमा आउँदै गर्दा खराङ-९ को गन्धेपानी भन्ने ठाउँको चौतारामा बानेश्वर-६ बस्ने चतुरमान तामाङ र निजका नचिनेका अन्य साथीहरु जाँड रक्सी खाई नाचगान गरेर बसिरहेका रहेछन् । निजहरुले नाचगान गरेको चौतारामा पशुराम वि.क. गई हेर्न लाग्दा एक्कासी चतुरमान तामाङले निहूँ खोजी पशुराम वि.क. को टाउकोमा हान्यो । मैले किन यसो गरेको भनी भन्दा तँलाई पनि दाँत फारिदिन्छु भनी कुट्न खोज्दा म छलिँएँ । त्यसपछि पछाडि भागी केही पर पुगेर हेर्दा चतुरमान तामाङ र निजका साथीहरुले कुट्दै थिए । पशुराम वि.क. रगताम्मे भै भुइँमा लडेको देखी वर आई हल्लाखल्ला गर्दा खराङ-९ बस्ने गोविन्द भन्ने चन्द्र बहादुर दाहाल घटनास्थल तर्फ जाँदै गरेको देखेको हुँ । निजहरु के कहाँबाट आएका हुन् थाहा भएन । घटनास्थलमा चतुरमान तामाङ र नाम नजानेका निजका अन्य ४ जना साथीहरु थिए । मृतक पशुराम वि.क. को मृत्यु चतुरमान तामाङ र निजका साथीहरुको कुटपीटको कारणले भएको हो भन्ने समेत व्यहोराको जस बहादुर राईको मिति २०६१/१२/२९ को मौकाको कागज ।

मिति २०६१/१२/२२ गते दिनको अन्दाजी ५ बजेको समयमा खराङ-९ को गन्धेपानी भन्ने ठाउँको चौतारामा बानेश्वर-६, खाम्लिङ बस्ने चतुरमान तामाङ र निजका अन्य ४ जना साथीहरु र भोजपुर जरायोटर-४ बस्ने पशुराम वि.क. बीचमा वाद विवाद हुँदा चतुरमान तामाङले दाउरा टिपी पशुराम वि.क. को टाउकोमा प्रहार गर्दा पशुराम वि.क. भुइँमा लडे । सो पश्चात नाम थाहा नभएका चतुरमान तामाङका अन्य साथी समेतले कुटपीट गरेको देखेको हुँ । सो अवस्थामा मृतकसँगै आएका जस बहादुर राई के कहाँ भागे थाहा भएन । वारदातस्थलमा

अन्य कोही देखिन । मौकामा कागज गर्ने रमिना राई, तारा राई र कमला राई समेतले लेखाई दिएका धनशेर राना मगर र निर्वाचन न्यौपानेलाई मैले देखिन भन्ने व्यहोराको गोविन्द भन्ने चन्द्र बहादुर दाहालको मिति २०६१/१२/२९ को मौकाको कागज ।

मृतक पर्शुराम वि.क. लाई कुटपीट गरी मार्नमा मेरो कुनै संलग्नता छैन । मिति २०६१/१२/२९ गते रिठाबासबाट टीनको भारी लिई बानेश्वर-६, खाम्लिङ बस्ने चतुरमान तामाङ र अन्य निजका नचिनेका ४ जना साथी गरी ५ जना खराङ-९ को गन्धेपानी भन्ने ठाउँको चौतारामा बास बसेका थिए । भोलिपल्ट बिहानैदेखि निजहरु जाँड रक्सी खाएर बसिरहेका थिए । दिनको अन्दाजी ३ बजेको समयमा जिल्ला भोजपुर जरायोटा-४ बस्ने पर्शुराम वि.क. र जस बहादुर राई के कहाँबाट आई चतुरमान तामाङ समेतका मानिसहरु नाचगान गरी बसेको ठाउँमा गई नाचगान गर्दै थिए । के कुन कुराको विषयमा वाद विवाद भयो थाहा भएन । चतुरमान तामाङ समेतका निजका साथीहरुले तामाङ भाषा बोली एक्कासी चतुरमान तामाङले आफूले भारी बोक्दा प्रयोग गर्ने काठको तोक्माले पर्शुराम वि.क. लाई टाउकोमा हिक्राए । त्यसपछि निजका अन्य साथीहरुले समेत हिक्राउन थालेपछि निज पर्शुराम वि.क. भुइँमा लडे । जस बहादुर राई के कता भागे थाहा भएन । त्यसपछि म र छिमेकी धनशेर राना मगरले ज्यान मर्ला खबरदार भन्दै उक्त घटनास्थल तर्फ गई छुट्याई हेर्दा पर्शुराम वि.क. टाउकोमा चोट लागी बेहोस अवस्थामा रगताम्मे भई भुइँमा लडिरहेका थिए । चतुरमान तामाङ र निजका साथीहरु हातमा तोक्मा लिएर रिठाबास तर्फ लागे । घाइतेको श्रीमतीलाई मैले खबर गरिदिएको हुँ । राती अन्दाजी ३ बजेको समयमा घाइते पर्शुरामको मृत्यु भएको हो । मौकामा कागज गर्ने कमला राई, तारा राई र रमिना राईले के कुन उद्देश्यले मलाई र धनशेर राना मगरलाई आरोप लगाएका हुन् ? निजहरुले नै जानुन् भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी निर्वाचन न्यौपानेले अधिकार प्राप्त अधिकारी समक्ष गरेको बयान कागज ।

पर्शुराम वि.क. लाई कुटपीट गरी मार्नमा मेरो संलग्नता छैन । मृतकलाई बानेश्वर-६ बस्ने चतुरमान तामाङ र निजका अन्य ४ जना साथी गरी ५ जनाले भारी बोक्दा प्रयोग गर्ने तोक्माले कुटपीट गर्दा सोही कारणबाट निजको मृत्यु भएको हो । कुटपीट पछि घाइते भएका पर्शुराम वि.क. लाई म, निर्वाचन न्यौपाने समेतका मानिसहरुले स्याहार सम्हार गरेको हो । मौकामा कागज गरिदिने कमला राई, तारा राई र रमिना राई केही महिना अगाडिदेखि वारदात भनिएको खराङ-९ को गन्धेपानी भन्ने चौतारा आसपासमा जाँड रक्सीको व्यापार गरी बस्दथे ।

हामी गाउँ समाजमा मानिसहरुले यहाँ जाँड रक्सी नबेच भनी कराएका थियौं । सोही रिसइवीको कारण निजहरुले मलाई, निर्वाचन न्यौपाने समेतलाई वारदातमा मुछिदिएको हुनुपर्छ भन्ने समेत व्यहोराको धनशेर राना मगरले अधिकार प्राप्त अधिकारी समक्ष गरेको बयान ।

मैले बानेश्वर-६ खाम्लिङ बस्ने चतुरमान तामाङ, ऐ. बस्ने थोम बहादुर तामाङ, ऐ. बस्ने रमेश तामाङ, ऐ. बस्ने शमशेर तामाङ र ऐ. बस्ने दुर्गा बहादुर तामाङलाई रिठाबासबाट कर्कटपाताको भारी बोकाई पठाएको हुँ । म घरमा आइपुग्दा समेत सामान आइ नपुगेको हुँदा खोजी गर्दै जाँदा चतुरमान तामाङ समेतका ५ जना मानिसहरुले खराड-९ को गन्धेपानी भन्ने ठाउँमा जिल्ला भोजपुर जरायोटर-४ बस्ने पर्शुराम वि.क. लाई कुटपीट गरी मारी मैले बोकाएको भारी सोही ठाउँमा छाडी भागेको भन्ने थाहा पाएको हुँ । मैले तुम्लिङटारमा भएको मेरो गोदाममा सामान स्टोर गरी मैले पठाएको ११ नं. को बिल समेत यसै कागजसाथ पेश गरेको छु । उक्त वारदातमा धनशेर राना मगर, निर्वाचन न्यौपानेको संलग्नता भएको भन्ने विश्वास लाग्दैन भन्ने समेत व्यहोराको धन बहादुर रसाइलीको कागज ।

मिति २०६१/१२/२२ गते बिना कारण बानेश्वर-६ खाम्लिङ बस्ने चतुरमान तामाङ, ऐ. बस्ने थोम बहादुर तामाङ, ऐ. बस्ने रमेश तामाङ, ऐ. बस्ने शमशेर तामाङ, ऐ. बस्ने दुर्गा बहादुर तामाङले जाहेरवालाको दाजु पर्शुराम वि.क. लाई कुटपीट गरेका हुन् । निजहरु हाल के कहाँ रहेका छन् थाहा छैन । पक्राउ परी आएका धनशेर राना मगर र निर्वाचन न्यौपानेले मृतकलाई कुटपीट गरी मारेका हैनन् । निजहरुको पूर्व रिसइवी भएको थाहा छैन । मृतकलाई चतुरमान तामाङ समेतका ५ जनाले भारी बोक्दा प्रयोग गर्ने काठको तोक्माले कुटपीट गरेको र सोही कारणले जाहेरवालाको दाजु पर्शुरामको मृत्यु भएको हो भन्ने समेत व्यहोराको वस्तुस्थितिका मानिसहरुले एकै मिलानमा बकी लेखाई दिएको मिति २०६२/१/१३ को वस्तुस्थिति मुचुल्का ।

२ अभियोग खण्ड :

प्रतिवादी चतुरमान तामाङ, थोम बहादुर तामाङ, रमेश तामाङ, शमशेर बहादुर तामाङ, निर्वाचन न्यौपाने र धनशेर राना मगरले लाठी र दाउरा प्रयोग गरी पर्शुराम वि.क. लाई कुटपीट गरी मारेको हुँदा फरार रहेका प्रतिवादीहरु चतुरमान तामाङ, थोम बहादुर तामाङ, रमेश तामाङ, शमशेर तामाङ र दुर्गा तामाङको हकमा वारेण्ट जारी गरी पक्राउ गरी मुलुकी ऐन, ज्यान सम्बन्धी महलको १ र १३(३) नं. बमोजिम कसूर गरेको हुँदा प्रतिवादी निर्वाचन न्यौपाने बाहेक

अन्य प्रतिवादीहरुको हकमा मुलुकी ऐन ज्यान सम्बन्धी महलको १३(१) बमोजिम सजाय हुन र प्रतिवादी निर्वाचन न्यौपानेको हकमा मिसिल संलग्न श्री मनकामना उच्च माध्यमिक विद्यालय, खाँदवारीको २०६१/१२/२८ को पत्रानुसार निजको जन्म मिति २०४८/८/११ भै नाबालक भएको देखिँदा बालबालिका सम्बन्धी ऐन, २०४८ को दफा ११(३) अनुसार सजाय गरिपाउँ भन्ने समेत व्यहोराको अभियोगपत्र ।

३. बयान तथा बकपत्र खण्ड :

मिति २०६१/१२/२२ गते बेलुकी ५ बजेको समयमा गन्धेपानी चौतारामा भगडा भएको हल्ला सुनी घरबाट हेर्दा प्रतिवादी चतुरमान र मैले नचिनेका मानिसहरुले हात हालाहाल गरी चतुरमानले भारी बोक्न प्रयोग गरेको अनौ जस्तो चारपाटे तोक्माले मैले नचिनेका मृतकको टाउकोमा हानेको अन्दाजी २/४ मिटर टाढाबाट देखेको हुँ । मृतक पशुराम वि.क. को मृत्यु प्रतिवादी चतुरमान तामाडले तोक्माले टाउकोमा हानेको चोटबाट भएको हो । सोही दिन रातको अन्दाजी ३.३० बजेको समयमा मृतकको मृत्यु भएको हो भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी निर्वाचन न्यौपानेले शुरु अदालतमा मिति २०६२/१/२१ मा गरेको बयान ।

छुट्याउने उद्देश्यले घटनास्थल जाँदा प्रतिवादी चतुरमान तामाडले मृतकको टाउकोमा तोक्माले हानेको मैले देखेको हुँ । मैले मृतकलाई देखेकै थिइन । घटना भएको दिनमात्र देखेको हुँ । मृतकलाई मैले कुटेको छैन, मारेको हैन त्यसैले अभियोग दावी बमोजिम मैले सजाय पाउनु पर्ने हैन भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी मध्येका धनशेर राना मगरले शुरु संखुवासभा जिल्ला अदालतमा मिति २०६२/१/२१ मा गरेको बयान ।

प्रतिवादीहरु चतुरमान तामाड, योम बहादुर तामाड, रमेश तामाड, शमशेर तामाड र दुर्गा तामाडका नाउँमा शुरु संखुवासभा जिल्ला अदालतबाट जारी भएको ७० दिने म्यादी पूर्जी मिति २०६२/६/१० मा र प्रतिवादी चतुरमा तामाडका नाउँमा पुनः जारी भएको ७० दिने म्यादी पूर्जी मिति २०६२/११/२५ मा तामेल भएकोमा निज प्रतिवादीहरु म्यादभित्र हाजिर नभै कानूनले थाम्न पाउने म्याद समेत गुजारी फरार रहेका ।

वारदात रोक्न निज निर्वाचन न्यौपाने र धनशेर राना मगरको वारदात स्थलमा उपस्थित भएको हुँदा मृतकको मृत्युमा प्रतिवादी निर्वाचन न्यौपाने र धनशेर राना मगरको हात नभएकोले निजहरुले प्रस्तुत मुद्दामा सजाय पाउनु पर्ने हैन भन्ने समेत व्यहोराको वस्तुस्थिति मुचुल्कामा

बस्ने तथा प्रतिवादी निर्वाचन न्यौपाने र धनशेर राना मगरका साक्षी शंकर दाहालले शुरु संखुवासभा जिल्ला अदालतमा गरेको बकपत्र ।

उक्त वारदातको दिन खराड-९ बस्ने चन्द्र बहादुर राईको घरबाट साग लिई घर जाने क्रममा गन्धेपानी भन्ने ठाउँमा पुग्दा मृतक र चतुरमान रक्सी माग्न निर्वाचन न्यौपानेको घरमा गए । सो ठाउँमा दुबै जनाको झगडा हुन लाग्दा निर्वाचन न्यौपानेले त्यहाँबाट घचेडी घरबाट हटायो । त्यसपछि के-के भयो मलाई थाहा भएन । म साग लिई घरतर्फ गएँ भन्ने समेत व्यहोराको वस्तुस्थिति मुचुलकामा बस्ने खड्ग गौतमले शुरु संखुवासभा जिल्ला अदालतमा गरेको बकपत्र ।

मैले मिति २०६९/१२/२४ गते गरेको मौकाको कागज पढी बाची सुनाउँदा सुनी पाएँ । सोमा लेखिएको व्यहोरा र सहीछाप समेत मेरै हो । लेखिएको व्यहोरा ठीक छ भन्ने समेत व्यहोराको मौकामा कागज गर्ने तारादेवी राईले शुरु संखुवासभा जिल्ला अदालतमा गरेको बकपत्र ।

मृतक पर्शुराम वि.क. लाई सबैभन्दा पहिले चतुरमान तामाङले दाउराले हिराएको मैले आँखाले देखेको हुँ । निजका साथी ५ जना र प्रतिवादी धनशेर राना मगर, निर्वाचन न्यौपाने समेत साही वारदातस्थलमा थिए । मौकामा गरेको मिति २०६९/१२/२४ को कागजमा लेखिएको व्यहोरा र सही समेत मेरै हो भन्ने समेत व्यहोराको मौकामा कागज गर्ने कमला राईले शुरु संखुवासभा जिल्ला अदालतमा गरेको बकपत्र ।

मृतक पर्शुराम वि.क. लाई खाम्लाङे चतुरमानले सबैभन्दा पहिले दाउराले हिराएको मैले आँखैले देखेको हुँ । सो वारदातस्थलमा निजको साथी भरीया नाम नजानेको ४ जना निर्वाचन न्यौपाने, धनशेर राना मगर पनि सोही ठाउँमा थिए । अन्य शंकर दाहाल, गोविन्द दाहाल समेतका मानिसहरुले हेरिरहेका थिए । मिति २०६९/१२/२४ को मौको कागजमा भएको व्यहोरा र सहीछाप समेत मेरै हो भन्ने समेत व्यहोराको मौकामा कागज गर्ने रमिता राईले शुरु संखुवासभा जिल्ला अदालतमा गरेको बकपत्र ।

मिति २०६९/१२/२२ गतेको दिन बेलुकी ५ बजेको समयमा प्रतिवादी मध्ये चतुरमान तामाङले मृतक पर्शुराम वि.क. लाई निजले भारी बोक्ने तोक्माले टाउकोमा हिराए । अरुले दाउराले हिराएको देखेको हुँ । सोही कुटाइकै चोटबाट मृतकको मृत्यु भएको हो । प्रतिवादी धनशेर राना मगर र निर्वाचन न्यौपाने घटनास्थल नजिक थिए । घटना भएकै ठाउँमा थिएन

भन्ने समेत व्यहोराको मौकामा कागज गर्ने चन्द्र बहादुर दाहालले शुरु संखुवासभा जिल्ला अदालतमा गरेको बकपत्र ।

मृतक पर्शुराम वि.क. लाई चतुरमान तामाङ समेतका पाँच जना भरियाले तोक्मा दाउरा समेतले कुटपीट गरी कर्तव्य गरी मारेका हुन् । सो वारदातमा निर्वाचन न्यौपाने र धनशेर राना मगर थिएनन् भन्ने समेत व्यहोराको वस्तुस्थिति मुचुल्कामा बस्ने पदम बहादुर मगरले शुरु संखुवासभा जिल्ला अदालतमा गरेको बकपत्र ।

मृतक पर्शुराम वि.क. लाई प्रतिवादी चतुरमान तामाङ लगायतका मलाई नाम थाहा नभएका ४ जनाले कुटपीट गरी मारेको भन्ने सुनेको हुँ । प्रतिवादी निर्वाचन न्यौपाने र धनशेर राना मगर घटना भैसकेपछि घटनास्थलमा पुगेका हुन् । सो समयमा म समेत थिएँ । घाइतेलाई बचाउन गएका हौँ भन्ने समेत व्यहोराको वस्तुस्थिति मुचुल्कामा बस्ने लाल बहादुर कटुवालले शुरु संखुवासभा जिल्ला अदालतमा गरेको बकपत्र ।

मिति याद भएन आजभन्दा २ वर्ष अगाडि चैत्र महिनामा मेरो काम विशेषले घरबाट तुम्लिङटार जाँदै थिएँ । कुडुले घाटमा पर्शुराम वि.क. संग भेट भयो । निज र म सँगै तुम्लिङटार गयौँ । फर्कने क्रममा कत्ले भञ्ज्याङ आएपछि मैले २ सेर जाँड खाएँ । उसले एक बोतल रक्सी खाए । त्यहाँबाट हिँडी गन्धेपानी भन्ने ठाउँमा करिब ४.३० बजे पुग्यौँ । त्यहाँ चतुरमान तामाङ समेत भारी बोक्ने ५ जनाको ग्रुप जाँड खाँदै थिए । हामीलाई चतुरमानले घर कहा हो भनी सोध्यो । मैले हाम्रो घर भोजपुर भने । पर्शुराम वि.क. ले चतुरमानलाई किन सोध्नुभयो भनी भने । चतुरमान तामाङले दाउराको हारबाट दाउरा निकाली एकैचोटी पर्शुराम वि.क. को टाउकोमा हान्यो । निजको टाउको फुटी टाउकोबाट गिदी समेत निस्किएको थियो । निज एकैचोटमा ढले । मैले ज्यान मर्ला भन्दा मलाई पनि कुट्न थाले । मृतक ढलेपछि चतुरमानका साथी चारै जनाले लाठी लात्तिले मृतकलाई हानिरहेका थिए । मैले ज्यान मर्ला भनी कराउँदा धनशेर राना मगर, निर्वाचन न्यौपाने र गोविन्द दाहाल कराउँदै आउनुभयो । चतुरमान तामाङ समेत ५ जना भागेपछि मृतक ड्यार ड्यार गरिरहेको अवस्थामा म, निर्वाचन न्यौपाने, धनशेर राना मगर, गोविन्द दाहाल समेतले उठाएर शंकर दाहालको घरमा लगेर राख्यौ । मृतकको मृत्यु खाम्लिङे चतुरमान तामाङ समेतका ५ जना भारी बोक्ने ग्रुपले कुटपीट गरेको कारणबाट भएको हो । प्रतिवादी निर्वाचन न्यौपाने र धनशेर राना मगरले मृतकलाई कुटपीट गरेको होइन भन्ने

समेत व्यहोराको मौकामा कागज गर्ने जस बहादुर राईले शुरु संखुवासभा जिल्ला अदालतमा गरेको वकपत्र ।

४. शुरु संखुवासभा जिल्ला अदालतबाट भएको फैसला तथा आदेशको व्यहोरा :

फरार रहेका प्रतिवादीहरु चतुरमान तामाङ, थोम बहादुर तामाङ, दुर्गा बहादुर तामाङ, रमेश तामाङ, शमशेर तामाङका हकमा निजहरु हाजिर भए वा पक्राउ परी आएका बखत मुद्दा खडा गरी कानून बमोजिम कारवाही किनारा गर्ने गरी हाललाई मुलुकी ऐन, अ.बं. १९० नं. बमोजिम मुलतवी राखिदिएको छ भन्ने समेत व्यहोराको संखुवासभा जिल्ला अदालतबाट भएको मिति २०६५/२/२८ को जाहेरी फैसला ।

फरार रहेका प्रतिवादी चतुरमान तामाङ, थोम बहादुर तामाङ, दुर्गा बहादुर तामाङ, रमेश तामाङ, शमशेर तामाङको मिति २०६४/९/२३ मा अंश रोक्का मुचुल्का भएकोमा अंश रोक्का मुचुल्का भएको २ वर्ष पूरा भैसकेको देखिँदा प्रस्तुत मुद्दा मुलतवीबाट जगाइदिएको छ भन्ने समेत व्यहोराको संखुवासभा जिल्ला अदालतबाट भएको मिति २०६७/६/११ को आदेश ।

मृतकको मृत्यु चतुरमान तामाङ र निजको साथमा रहेका अन्य प्रतिवादीहरुले पनि कुटपीट गरेको भन्ने संलग्न प्रमाणबाट देखिए पनि प्रतिवादी चतुरमानले पहिले टाउकोमा प्रहार गरी गिदी निस्कने गरी हानी लडाएको, अन्य प्रतिवादीहरुले टाउकोमा प्रहार गरेको भन्ने कतैबाट नखुलेको र मृत्युको कारण टाउकोको चोटमात्र देखिएकोले मृतकको मृत्यु हुनमा अन्य प्रतिवादीको भूमिका स्वीकार्न सकिएन । तसर्थ चतुरमान तामाङलाई अभियोग दावी बमोजिम ज्यान सम्बन्धीको १३(३) नं. अनुसार सर्वस्व सहित जन्मकैद हुने ठहर्छ र अन्य प्रतिवादी दुर्गा बहादुर तामाङ, थोम बहादुर तामाङ, रमेश तामाङ र शमशेर तामाङले अभियोग दावीबाट सफाई पाउने ठहर्छ भन्ने समेत व्यहोराको शुरु संखुवासभा जिल्ला अदालतबाट मिति २०६७/७/१७ मा भएको फैसला ।

५. पुनरावेदन अदालत धनकुटामा दायर भएको वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकीर व्यहोरा :

मृतक पशुराम वि.क. को मृत्यु चतुरमान तामाङ र अन्य नाम नचिनेका निजका साथीहरु समेतले कुटपीट गरी मृत्यु भएको भनी किटानी जाहेरी दिएको अवस्था छ भने चस्मदित गवाह जस बहादुर राई, चन्द्र बहादुर दाहाल, कमला राई, रमिता राई र तारादेवी राई समेतले मौकामा तथा अदालतमा उपस्थित भई वकपत्र गर्दा पहिला चतुरमान तामाङले दाउराले टाउकोमा

हिकाई टाउको फुटी गिदी निस्किएको थियो त्यसपछि अन्य व्यक्तिहरुले समेत कुटपीट गरे भनी लेखाई दिएका छन् । अन्य मौकामा कागज गर्ने तथा वस्तुस्थिति मुचुल्काका मानिसहरुले समेत सबै प्रतिवादीहरुले कुटपीट गरेका हुन् भनी लेखाई दिएको अवस्था छ । मौकामा पक्राउ परेका सह प्रतिवादीहरु निर्वाचन न्यौपाने र धनशेर राईले मौकामा र अदालतमा चतुरमान राईले तोक्माले मृतक पर्शुराम वि.क. को टाउकोमा हिकाएको र उक्त घटनामा चतुरमान तामाङका अन्य ४ जना साथीहरुको पनि संलग्नता थियो भनी बयान गरेको अवस्थामा उक्त बयान व्यहोरालाई प्रमाण नलिई एवं मृतकको शव परीक्षण प्रतिवदेनमा मृतकको टाउकोको Laceration र Haematoma एवं Forehead मा Fracture समेत देखिएको भन्ने उल्लेख भएबाट मृतकलाई एक जनाले मात्र टाउकोमा हिकाएको भन्ने कुरा खण्डित भै धेरै जना प्रतिवादीले कुटपीट गरेको तथ्य सप्रमाण पुष्टि भैरहेको अवस्थामा प्रतिवादी चतुरमान तामाङलाई मात्रै कसूरदार ठहर्‍याई प्रतिवादीहरु थोम बहादुर तामाङ, दुर्गा बहादुर तामाङ, रमेश तामाङ र शमशेर तामाङ समेतलाई सफाई दिने गरी भएको फैसला त्रुटिपूर्ण हुँदा बदर गरी शुरु अभियोग माग दावी अनुसार सजाय गरी पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदनपत्र ।

६. पुनरावेदन अदालत धनकुटाबाट भएको आदेश तथा फैसला खण्ड :

सर्वोच्च अदालतबाट शुरु मिसिल भिकाउनु सो अदालतबाट शुरु मिसिल आउन नसक्ने भए उक्त शुरु मिसिलको सम्पूर्ण कागजातको फोटोकपी प्रमाणित गरी पठाई फैसला मुल्यवीमा राख्न, राख्न नदिने कुरामा सहयोग गर्नका लागि सर्वोच्च अदालतलाई लेखी पठाई सो प्राप्त भएपछि नियम बमोजिम पेश गर्नु भन्ने पुनरावेदन अदालत धनकुटाको मिति २०६८/१/६ को आदेश ।

प्रतिवादी चतुरमान तामाङको पुनरावेदन नपरेकोले निजको हकमा साधकमा दर्ता गर्नु । सफाई पाएका प्रतिवादीहरु थोम बहादुर समेतले मृतकलाई कुटपीट गरेको देखिएपछि पूरै सफाई दिएको शुरु फैसला फरक पर्ने देखिँदा अ.व. २०२ नं. बमोजिम प्रत्यर्थी प्रतिवादीहरुलाई भिकाई आएपछि सर्वोच्च अदालतबाट अविलम्ब शुरु मिसिल भिकाउनु । शुरु मिसिल पठाउन साक्षीहरुले अदालतमा गरेको बकपत्र समेतका लिखतहरुको फोटोकपी पठाई दिन सर्वोच्च अदालतलाई लेखी सो प्राप्त भएपछि नियम बमोजिम पेश गर्नु भन्ने समेतको पुनरावेदन अदालत धनकुटाबाट मिति २०६८/६/२ मा भएको आदेश ।

प्रस्तुत मुद्दाको मिसिल मिति २०६७/९/२० मा श्री सर्वोच्च अदालत काठमाडौंमा पठाएको भनी संखुवासभा जिल्ला अदालतको मिति २०६७/११/२ को पत्रबाट लेखी आएकोमा उक्त शुरु मिसिल पठाई दिनु हुन भनी श्री सर्वोच्च अदालतमा पटक पटक पत्राचार गरिएकोमा उक्त मुद्दा हाल कार्यवाहीयुक्त अवस्थामा रहेको भनी श्री सर्वोच्च अदालतको पत्रबाट लेखी आएको देखिँदा उक्त शुरु मिसिल प्राप्त भएपछि जगाई कारवाही गर्ने गरी प्रस्तुत मुद्दा अ.बं १२ नं. बमोजिम मुलुकी राखी दिएको छ भन्ने मिति २०६९/१/३१ गतेको पुनरावेदन अदालतबाट भएको आदेश ।

हर्क बहादुर वि.क. को जाहेरीले वादी नेपाल सरकार प्रतिवादी चतुरमान तामाङ समेत भएको कर्तव्य ज्यान मुद्दाको शुरु मिसिल सम्मानित सर्वोच्च अदालतबाट भिकाइएकोमा सो मिसिलको सट्टा मिसिल संलग्न कागजातहरूको (छायाँप्रति) प्राप्त हुन आएकोले प्रस्तुत मुद्दा मुलुकीबाट जगाई कानून बमोजिम गरी पेश गर्नु भन्ने पुनरावेदन अदालत धनकुटाबाट भएको मिति २०६९/२/२३ को आदेश ।

यी प्रतिवादीहरूलाई पूरै सफाई दिएको शुरु फैसलासँग सहमत हुन सकिएन । प्रतिवादी चतुरमान तामाङलाई अभियोग दावी बमोजिम मुलुकी ऐन ज्यान सम्बन्धीको महलको १३(३) नं. बमोजिम सवर्जस्व सहित जन्मकैद गरेको शुरु फैसला मिलेकै देखिँदा साधक सदर हुने ठहर्छ । प्रतिवादीहरू थोम बहादुर तामाङ, दुर्गा बहादुर तामाङ, रमेश तामाङ र शमशेर तामाङलाई पूरै सफाई दिएको शुरु संखुवासभा जिल्ला अदालतको मिति २०६७/७/१७ को फैसला मिलेको नदेखिँदा सो हदसम्म केही उल्टि भै निज प्रतिवादीहरूलाई मुलुकी ऐन, ज्यान सम्बन्धीको महलको १७(३) नं. बमोजिम कैद वर्ष २ हुने ठहर्छ । सबै प्रतिवादीहरूलाई अभियोग दावी बमोजिम हदैसम्म अर्थात ज्यान सम्बन्धीको १३(३) नं. बमोजिम सजाय गरी पाउँ भन्ने वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्दैन । चतुरमान तामाङको हकमा श्री सर्वोच्च अदालतमा साधक जाहेर गर्नु भन्ने समेतको पुनरावेदन अदालत धनकुटाबाट मिति २०६९/३/१७ मा भएको फैसला ।

७. वादी नेपाल सरकारका तर्फबाट यस अदालत समक्ष लिएको पुनरावेदन जिकीर :

प्रस्तुत वारदातमा घटनालाई वारदात स्थलमा अत्यन्त नजिकबाट देख्ने र उद्धारमा खट्ने यामबहादुर मगर, चन्द्र बहादुर दाहाल, भरत दाहाल, शंकर दाहाल समेतका मानिसहरूले स्पष्ट रूपमा प्रतिवादी चतुरमान तामाङ लगायत यी प्रत्यर्थी प्रतिवादीहरू समेतले तोक्मा र दाउराले यी

मृतक पर्शुरामलाई कुटपीट गरी लडाएका र हामीहरु समेतले उद्धार गरी उपचारको क्रममा निजको मृत्यु भएको भनी स्पष्ट रुपमा खुलाई दिएका छन् । यसरी निजहरुको संलग्नता कानुन खम्बिर भै सकेको अवस्थामा यी साक्षीहरुको भनाइलाई अन्य सुनेका व्यक्ति भरमा व्यक्त गर्ने र घटनालाई टाढाबाट देख्ने वा वारदातपूर्वको अवस्था मात्र देखेका व्यक्तिहरुको भनाइसँग तुलना गरी वादीका साक्षीहरुका भनाइमा मतैक्य नरहेको भन्ने आधारमा प्रतिवादीहरुलाई अभियोग दावी भन्दा कम सजाय हुने गरी पुनरावेदन अदालतबाट फैसला भएको छ । मृतकको टाउकोमा १६ से.मी. लामो चोट रहेको, सोबाट रगत बगि रहेको, नाक मुखबाट रगत बगिरहेको, अन्य भागमा केही पिल्सीएको देखिएको भन्ने लाश प्रकृति मुचुल्काबाट देखिएको एवं पोष्ट मार्टम रिपोर्टमा घाउ चोटहरु उल्लेख गर्दै मृत्युको कारणमा The cause of death is head injury leading to coma भन्ने उल्लेख छ । यसबाट मृतकलाई प्रतिवादी चतुरमान तामाङले मात्र कुटपीट गरेको र यी प्रतिवादीहरुले कुटपीट नगरेको भए मृतक पर्शुराम वि.क.को शव परिक्षण प्रवितेदनमा मृतकको टाउको र Parietal र Temporal region को दायाँ बायाँ नै Laceration र Haematoma एवं निधारमा फुटेको समेत देखिएको भन्ने उल्लेख भएबाट मृतकलाई एकजनाले एकपटक मात्र टाउकोमा हिकार्एको भन्ने कुरा खण्डित भएको छ । यसरी धेरै जना प्रतिवादीहरुले कुटपीट गरेको कुरा पुष्टि भैरहेको अवस्था विद्यमान रहेकोमा निज प्रतिवादीहरुलाई ज्यान सम्बन्धी महलको १७(३) नं. बमोजिम सजाय गरेको पुनरावेदन अदालत धनकुटाको फैसला सो हदसम्म त्रुटिपूर्ण हुँदा बदर गरी प्रतिवादी थोम बहादुर तामाङ, दुर्गा बहादुर तामाङ, शम्सेर तामाङलाई शुरु अभियोग दावी बमोजिम सजाय गरी पाउँ भन्ने समेतको वादी नेपाल सरकारका तर्फबाट यस अदालत समक्ष पेश भएको पुनरावेदनपत्र ।

नियम बमोजिम पेशी सुचीमा चढी निर्णयार्थ यस इजलास समक्ष पेश हुन आएको प्रस्तुत मुद्दामा वादी नेपाल सरकारका तर्फबाट उपस्थित विद्वान सह-न्यायाधीवक्ता श्री रेवतीराज त्रिपाठीले यी प्रतिवादीहरु समेत चतुरमानसँग मिली मृतकलाई कुटपीट गरेको कुरा वारदात स्थलमा नजिकबाट देख्ने यामबहादुर मगर समेतका व्यक्तिहरुले उल्लेख गरिदिएको मिसिलबाट देखिएकोमा सो तर्फ ध्यान नदई ज्यान सम्बन्धीको १७(३) बमोजिम सजाय गर्ने गरी पुनरावेदन अदालत धनकुटाबाट भएको फैसला त्रुटिपूर्ण हुँदा बदर गरी अभियोग दावी बमोजिम सजाय हुनुपर्दछ भनी बहस प्रस्तुत गर्नुभयो ।

मिसिल अध्ययन गरी हेर्दा, प्रतिवादी चतुरमान तामाङ, थोमबहादुर तामाङ, रमेश तामाङ, शम्शेर बहादुर तामाङ, निर्वाचन न्यौपाने र धनशेर राना मगरले लाठी र दाउरा प्रयोग गरी परशुराम वि.क.लाई कुटपीट गरी मारेको हुँदा फरार प्रतिवादीहरु चतुरमान तामाङ, थोमबहादुर तामाङ, रमेश तामाङ, शम्शेर तामाङ र दुर्गा तामाङको हकमा वारेन्ट जारी गरी पक्राउ परी मुलुकी ऐन ज्यान सम्बन्धी महलको १ र १३(३) नं. बमोजिमको कसूर गरेको हुँदा प्रतिवादी निर्वाचन न्यौपानेका हकमा बाहेक अन्य प्रतिवादीहरुका हकमा ज्यान सम्बन्धी महलको १३(३) बमोजिमको **सजाय** र निर्वाचन न्यौपानेको हकमा नावालक देखिएकोले बालबालिका सम्बन्धी ऐन, २०४८ को दफा ११(३) बमोजिम सजायको माग दावी लिई प्रस्तुत अभियोगपत्र दायर भएको देखिन्छ । फरार प्रतिवादीहरुका हकमा मुलतवीमा राखी प्रतिवादीद्वय निर्वाचन न्यौपाने र धनशेर रानाका हकमा सजाय हुने ठहरी शुरु संखुवासभा जिल्ला अदालतबाट फैसला भएको र पछि यी प्रतिवादीहरुका हकमा मिति २०६७/७/१७ मा मुलतवीबाट जगाईएको र कारवाही भै फैसला हुँदा प्रतिवादी चतुरमान तामाङलाई अभियोग दावी बमोजिम सर्वश्व सहित जन्मकैद तथा अन्य प्रतिवादीहरुले सफाई पाउने ठहरी फैसला भएको देखिन्छ । सो फैसला उपर परेको पुनरावेदन कारवाहीमा पुनरावेदन अदालत धनकुटाबाट शुरुको फैसलामा चतुरमान तामाङलाई भएको सर्वश्व सहित जन्मकैदको सजाय सदर भै अन्य प्रतिवादीहरु थोमबहादुर तामाङ, दुर्गाबहादुर तामाङ, रमेश तामाङ र शम्शेर तामाङका हकमा शुरुको सफाई पाउने फैसला केही उल्टी भै ज्यान सम्बन्धीको १७(३) बमोजिम २ वर्ष कैद हुने ठहराई फैसला भएको समेत छ । सोही फैसला बमोजिम निजहरुलाई भएको सजाय उपर चित्त नबुझी वादी नेपाल सरकारका तर्फबाट अभियोग दावी बमोजिम सजाय हुन यस अदालतसमक्ष प्रस्तुत पुनरावेदन पत्र दायर भै निर्णयार्थ यस इजलास समक्ष पेश हुन आएको देखियो ।

अब यी प्रतिवादीहरु थोम बहादुर तामाङ, दुर्गा बहादुर तामाङ, रमेश तामाङ र शम्शेर तामाङलाई सफाई दिने ठहरी भएको शुरु संखुवासभा जिल्ला अदालतको फैसला केही उल्टी गरी निजहरुलाई ज्यान सम्बन्धी महलको १७(३) बमोजिम जनही २ वर्ष कैद हुने ठहराई भएको पुनरावेदन अदालत धनकुटाको फैसला मिले नमिलेको के रहेछ निर्णय दिनुपर्ने देखियो ।

निर्णय तर्फ विचार गर्दा, मृतक पशुराम वि.क उपर चतुरमान तामाङले निज र पशुराम वि.क. बीच विवाद हुँदा नजिकैको दाउरा र तोक्माले टाउकोमा प्रहार गरेकोले कानून बमोजिमको कारवाही गरी पाउँ भनी शुरु जाहेरीमा माग गरेको देखिन्छ । शुरु जाहेरीमा यी

प्रतिवादीहरुको किटानी जाहेरी नभए पनि उक्त वारदातको प्रकृतिलाई नजिकैबाट देख्ने तथा प्रस्तुत वारदातमा प्रतिवादी समेत बनाइएका निर्वाचन न्यौपाने तथा धनशेर राना समेतका व्यक्तिहरुले आफ्नो बयानमा निजहरुका बारेमा उल्लेख गरेका छन् । निजहरुको बयान हेर्दा चतुरमान तामाङ समेतका व्यक्तिहरु पशुराम विक संग सँगै रहेको, प्रतिवादी चतुरमान तामाङ र आफूले नचिनेका मानिसहरु समेतले हात हालाहाल गरी चतुरमानले भारी बोक्न प्रयोग गरेको अनौ जस्तो चारपाटे तोक्माले तथा आफूहरुले नचिनेका व्यक्तिले मृतकको टाउकोमा हानेको भनी अदालतमा बयान गरेको देखिन्छ । सोही बयानलाई समर्थन गर्दै मौकामा कागज गर्ने कमला राईले अदालत समक्ष बकपत्र गर्दा चतुरमान तामाङले दाउराले हिकार्एको आफ्नो आँखाले देखेको र निजका चारजना साथीले समेत हिकार्एको भनेको देखिन्छ । चतुरमान तामाङ समेतका भरियाहरुले सँगै बसी जाँड खाएको तथा वारदात स्थलमा रहेको र मृतकलाई चतुरमानले टाउकोमा हिकाई ढलेपछि मृतक ढल्ने वित्तिकै अरु भरियाहरु समेत वारदातस्थलबाट भागी गएको भन्ने मिसिलबाट देखिन्छ ।

प्रतिवादीहरु उपर लागेको अभियोगका सम्बन्धमा निज प्रतिवादीहरु शुरु म्यादै गुजारी फरार रही रहेको अवस्था समेत भएबाट आरोपित कसूरका सम्बन्धमा आफ्नो भनाई राख्न सकेको देखिन्छ । निजहरुको बयान हुन सकेको भए निजहरुको संलग्नता रहे नरहेको एकिन गर्न सकिने हुन्थ्यो यस्तो अवस्थामा वारदात स्थलमा रहेका अन्य व्यक्तिहरु तथा सो घटनालाई नजिकबाट देख्ने र वारदातको यथार्थ स्थिती प्रष्ट हुने खालका प्रमाणहरु नै ग्रहण गर्नुपर्ने हुन्छ । मृतकसँग साथै रहेका जसबहादुर राईले मौकामा तथा अदालत समक्षको बकपत्रमा समेत वारदातका समयमा यी प्रतिवादीहरु चतुरमान तामाङसँगै रहेको कुरालाई खुलाइदिएका छन् । तर चतुरमान तामाङले मात्रै दाउराले पशुरामलाई टाउकोमा हानी निज भुइँमा लडी सकेपछि चतुरमान समेतका अन्य व्यक्तिहरु भागी गएको, ज्यान मर्ला भनी आफूले भन्दा समेत निजलाई नै दाउराले हान्न खोज्दा छलिएको र त्यसपछि सबै भागी गएपछि आफूले गुहार मागेको भन्ने व्यहोरा वर्णित गरी निज जस बहादुर राईले वारदातको स्पष्ट अवस्था उल्लेख गरिदिएको देखिन्छ । यस्तो अवस्थामा यी प्रतिवादीहरु वारदात स्थलमा नै थिएनन भनी भन्न मिलेन । तथापी यी प्रतिवादीहरुको उक्त वारदातमा मृतकलाई कुटपीट गर्न र पशुरामलाई मार्नमा कुनै भूमिका नभए पनि मार्ने ठाउँमा गै अरुकुरा केही नगरी हेरिहरेको र चतुरमान तामाङले मृतकलाई टाउकोमा हानी भुइँमा लडेपछि निज चतुरमान लगायतका अन्य व्यक्ति समेत भागी

गएको भन्ने समेत मिसिलबाट देखिन्छ । पुनरावेदन अदालतबाट यी प्रतिवादीहरुलाई ज्यान सम्बन्धीको १७(३) नं. बमोजिम सजाय भएको छ सो सजाय कानूनसम्मत छ छैन सो विचार गर्नुपरेको छ ।

उक्त १७(३) मा अरु किसिमसँग मतसल्लाहमा पसेकोमा मार्ने ठाउँमा गई अरु कुरा केही नगरी हेरी रहनेलाई र लेखिएदेखि बाहेक अरु किसिमका मतलबीलाई छ महिनादेखि तीन वर्षसम्म कैद गर्नुपर्छ भन्ने व्यवस्था छ तर यी प्रतिवादीहरु मार्ने ठाउँमा भै अरु कुरा केही नगरी हेरी बसेको र मृतक भूइँमा ढली सकेपछि चतुरमान तामाङ सँगसँगै भागी गएको भन्ने स्पष्ट भएको छ । यद्यपी निजहरुले पनि पर्शुराम वि.क.लाई कुटपीट गरी मारेको हो भन्न सक्ने ठाउँ छैन । यस्तो अवस्थामा यी प्रतिवादीहरु वारदातस्थलमा रहेको, पर्शुराम वि.क. मरिसकेपछि निजहरु वारदातस्थलबाट भागेकोसम्मको तथ्य स्थापित भएबाट निजहरुले ज्यान सम्बन्धी महलको १७(३) सम्मको कसूर गरेको स्पष्ट हुन आयो ।

शुरु संखुवासभा जिल्ला अदालतबाट यी प्रतिवादीहरुलाई अभियोग दावीबाट सफाई दिने ठहरी फैसला भएकोमा पुनरावेदन अदालत धनकुटाबाट सो फैसला केही उल्टी गरी ज्यान सम्बन्धीको १७(३) बमोजिम जनही २ वर्ष कैद हुने ठहराई भएको फैसलामा चित्त नबुझी वादी नेपाल सरकारका तर्फबाट अभियोग दावी बमोजिम ज्यान सम्बन्धीको १३(३) बमोजिमको दावीको जिकीर गर्दै प्रस्तुत पुनरावेदन दायर भएको देखिन्छ । तर मिसिल संलग्न प्रमाणहरु समेतबाट वारदात स्थलमा मौजुद रही चतुरमानले पर्शुराम वि.क. लाई प्रहार गरेपछि वारदातस्थलबाट सँगै भाग्नु बाहेक पर्शुराम वि.क. लाई कुटपीट गरी कर्तव्य गरी मार्ने सम्मको कुनै कार्य यी प्रतिवादीहरुबाट भएको भन्ने वस्तुगत प्रमाण पेश हुन सकेको देखिन्न । अभियोग दावी लगाउनु र अभियोग स्थापित हुनु अलग अलग कुरा हुन । त्यसमा पनि फौजदारी कसूर अन्तर्गत अभियोग दावी लिँदा सो दावीलाई पुष्टि गर्ने यथेष्ट प्रमाणहरुको विद्यमानता हुनु अनिवार्य हुन्छ । केवल अनुमान तथा अड्कलका भरमा अभियोगलाई स्थापित गर्दै जाने हो फौजदारी न्यायको मूल मर्म नै परास्त हुन गै समग्र न्याय प्रणाली प्रति नै वितृष्णा हुने हुन्छ । प्रस्तुत वारदातमा यी प्रतिवादीहरु वारदातका बखत वारदात स्थलमा मौजुद हुनु बाहेक पर्शुराम वि.क. लाई कुटपीट गरी मार्ने सम्मको कार्यमा यी प्रतिवादीहरुको अन्य कुनै काम, कारवाही भएको भन्ने वस्तुनिष्ठ प्रमाणको अभाव देखियो । तसर्थ यी प्रतिवादीहरुको हकमा अभियोग दावी बमोजिमको सजाय निर्धारण गर्नु फौजदारी न्यायको सिद्धान्त विपरीत समेत हुन्छ ।

अतः प्रतिवादी थोमबहादुर तामाङ, दुर्गा बहादुर तामाङ, रमेश तामाङ र शम्शेर तामाङ वारदातस्थलमा मौजुद रही चतुरमानले पशुराम वि.क. लाई प्रहार गरेपछि निजसँग सँगै भाग्न बाहेक मृतक पशुराम वि.क लाई कुटपीट गरी कर्तव्य गरी मार्नमा कुनै भुमिका रहेको प्रमाणबाट पुष्टि समेत हुन नसकेको तर निजहरुले ज्यान सम्बन्धीको १७(३) बमोजिमको कसूर गरेको स्थापित भएको देखिँदा शुरु संखुवासभा जिल्ला अदालतबाट यी प्रतिवादीहरुलाई सफाई दिने ठहराई भएको फैसलालाई केही उल्टी गरी प्रतिवादी थोम बहादुर तामाङ, दुर्गा बहादुर तामाङ, रमेश तामाङ र शम्सेर तामाङलाई ज्यान सम्बन्धीको १७(३) बमोजिम जनही २ वर्ष कैद सजाय हुने ठहराई पुनरावेदन अदालत धनकुटाबाट भएको मिति २०६९/३/१७ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ठहर्छ । अभियोग दावी बमोजिम सजाय गरी पाउँ भन्ने वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकीर पुग्न सक्दैन । प्रस्तुत मुद्दाको दायरीको लगत कट्टा गरी मिसिल नियमानुसार बुझाई दिनु ।

न्यायाधीश

उक्त रायमा म सहमत छु ।

न्यायाधीश

इजलाश अधिकृत :- विष्णुप्रसाद गौतम (रा.प.द्वितीय)

कम्प्युटर गर्ने :- कल्पना बर्तौला

ईति सम्वत २०७० साल भाद्र महिना २३ गते रोज १ शुभम् .....